

Slavko BURZANOVIĆ*

”ZELENI PARTIZANI”

ABSTRACT: *The paper analyzes the propaganda use of the name “green partisans” for members and sympathizers of the Montenegrin Federalist Party and members of the Quisling military forces in Montenegro, which were commanded by Krsto Popović in the period 1942-1944. The origin of the term is related to an unnamed Italian intelligence officer and was initially used for members of the Chetnik leadership in Montenegro. Furthermore, the paper contains one, until now unpublished document relevant to the understanding of this issue, a copy of which is preserved in the State Archive of Montenegro in Cetinje.*

KEYWORDS: *Green partisans, Krsto Popović, The Lovćen Brigade, Chetniks, propaganda*

Fenomen individualnih i kolektivnih prelazaka sa jedne na drugu zaraćenu stranu nije rijedak u istoriji. Nije nepoznat ni crnogorskoj. Vojni i politički slom fašističke Italije septembra 1943. nagovijestio je približavanje kraja rata i stvorio vojne, političke i materijalne uslove za jačanje NOB-a u Crnoj Gori. Jedna od posljedica bila je prilaženje partizanskim snagama nemalog broja zelenaša, odnosno pripadnika *Lovćenske brigade*, kvislinške formacije. U četničkim redovima na zelenaško napuštanje zajedničkog anti-komunističkog fronta gledalo se kao na nimalo slučajan rezultat dvostruke, pa čak i trostruke političke igre. Za njene aktere federaliste, zelenaše, jedan italijanski obavještajac je iskovao, a od četničkih propagandista je prihvaćen, upečatljiv naziv „zeleni partizani“.¹

Istorijat odnosa komunista i federalista nije idiličan. Do sredine tridesetih godina prošlog vijeka, različito su gledali na karakter jugoslovenske države i način njenog nastanka. Godine 1918, za federaliste traumatične, crnogor-

* Autor je naučni saradnik u Istorijском institutu, Univerzitet Crne Gore

¹ S. Burzanović, *Zeleni partizani u NOB-u; Kako su komunisti zvali „poštene federaliste”* da im se pridruže, *Pobjeda*, 18. 7. 2021.

ski komunisti bili su istaknuti bjelaši ujedinitelji. Promjena stava Kominterne prema nacionalnom pitanju omogućila je da dođe do saradnje dva pokreta čiji najznačajniji rezultat su tragične Belvederske demonstracije juna 1936. godine.² Dijametralne stavove komunisti i federalisti imali su prema pokušaju restauracije crnogorske države kao satelita u okviru italijanske fašističke imperije. Federalisti uglavnom podržavaju ovaj čin, neki sa entuzijazmom a neki sa skepsom, dok komunisti na njega gledaju kao na čin kolaboracije. Na poziv SSSR-a odlučuju se na oružanu, bespoštednu antifašističku borbu, ne obazirući se na cijenu koju bi zbog toga mogli platiti i oni i Crna Gora.³ Ustanak protiv okupatora, za koji su crnogorski komunisti vršili pripreme praktično od aprila mjeseca odnosno od vojnog sloma jugoslovenske kraljevine, uslijedio je 13. jula 1941. godine, samo nekoliko sati nakon *Petrovdanskog sabora* na kom je proglašena obnova „nezavisne“ crnogorske kraljevine.

Od septembra 1941, Italijani nastoje da pacifikaciju Crne Gore postignu oslanjanjem na lokalne antikomunističke milicije i žandarmeriju, nudeći komandu nad njom zelenaškom vođi, brigadiru Krstu Popoviću. On, zajedno sa Novicom Radovićem i Petrom Plamencom, sa civilnim komesarom Rulijem postiže dogovor o formiranju crnogorske narodne vojske od 6.000 do 8.000 vojnika, sa kojima će za dva mjeseca uspostaviti i garantovati mir u zemlji. Pri komandi ove vojske traži se i formiranje civilnog odjeljenja. Kako navodi R. Pajović, zelenaško vodstvo bilo je jako motivisano da stvori svoju vojnu formaciju kao zalogu za rješavanje sudbine Crne Gore kada se rat završi. Htjelo je, takođe, „da odvрати okupatora od sprege sa predstavnicima velikosrpskih snaga u Crnoj Gori, koje je tokom čitavog rata smatralo glavnim neprijateljem“. Ono što je civilni komesar prihvatio a sa skepsom podržao i okupacioni vojni zapovjednik Pircio Biroli, odbacila je u decembru 1941 italijanska vlada. Iz Rima je došla poruka da je Crna Gora okupirana na osnovu ratnog prava i da će „do kraja rata imati ono što bude zaslužila svojim držanjem prema Italijanima“.⁴

Do ustaničkog vodstva doprle su informacije o pomenutim Popovićevim kontaktima, ali ono tokom oktobra, novembra i decembra 1941. godine ne odustaje od pokušaja da pridobije Popovića, jer ocjenjuje da upravo zbog njegovog uticaja, priliv boraca iz katunskog kraja nije masovan kao u drugim krajevima. U jednom partizanskom izvještaju iz prve polovine novembra 1941. se tvrdi: „U opštini cuckoj sve zavisi od Krsta Popovića, u koga

² D. Vujović, Politički život u Cetinju i njegovoj okolini 1918-1941, in: *Cetinje 1492-1982*, eds. Đ. Pejović, D. Vujović, Cetinje 1994, 180-183; M. Stanišić, Borba KPJ za vodstvo u crnogorskom nacionalnom pokretu, *Istorijski zapisi* 1 (1987), 156-160.

³ R. Pajović, *Kontrarevolucija u Crnoj Gori, četnički i federalistički pokret 1941 -1945*, Cetinje 1977, 60-78.

⁴ *Isto*, 120

Cuce a i svi Katunjani slijepo vjeruju“.⁵ Nastoji se da se Popović sa Cetinja izvede na slobodnu teritoriju i sasluša ili da se u slučaju odbijanja raskrinka kao saradnik okupatora. Popović se nije odazvao ni pozivu i garancijama svog nekadašnjeg saborca i bliskog prijatelja Sava Čelebića, koji se nalazio u partizanima.⁶ U ovo vrijeme, saslušanje političkih neistomišljenika u ustaničkim štabovima kao epilog često je imalo likvidaciju. Velika sovjetska zimska kontraofanziva, kojom su njemačke snage odbačene od prilaza Moskvi, dala je nadu da se nacistička ratna mašina može zaustaviti. Crnogorski komunisti očekivali su da će Crvena armija brzo slomiti njemačku vojnu moć, te da će se stvoriti uslovi da oslobodilački rat preraste u obračun sa domaćim reakcionarnim snagama odnosno da pređe u revolucionarnu, takozvanu „drugu fazu“.⁷

Nakon teškog poraza u bici za Pljevlja, 1-2 decembra 1941, ustanički redovi se osipaju a četnički pokret snažno nastupa u Vasojevićima, a zatim i u drugim krajevima Crne Gore. Ustanike u martu 1942. napušta i pukovnik Bajo Stanišić i počinje otvorenu saradnju sa okupatorom. Nakon Stanišića, oružanu akciju protiv ustanika, uz podršku Italijana, preduzima i Krsto Popović. Na Cetinju se 10. marta osniva štab Crnogorske nacionalne komande. Komandant štaba bio je Popović, načelnik štaba Blažo Marković, a njegov zamjenik Risto Hajduković. Za propagandu bili su zaduženi Milivoje Matović i Novica Radović koji se starao i za štampu i finansije.⁸ Popovićeve jedinice organizovane su kao *Lovćenska brigada*. Imala je oko 1.650 boraca. Opremljena je i opskrbljivana od italijanskih okupacionih vlasti radi pacifikacije ustankom zahvaćene zemlje. Od marta 1942. do novembra 1943. djelovala je na prostoru Katunske, Riječke, Lješanske i Crmničke nahije, na području Bara i Budve. Sa izuzetkom gradova i teritorija koje okupator nije anektirao ili priključio Albaniji, ostali djelovi Crne Gore potčinjeni su na lokalnom nivou četničkim snagama.⁹

Nesporna je činjenica da četnici i zelenaši nijesu jednako doprinijeli krvavom zaplitanju crnogorske drame 1941–1945. Ni socijalistička historiografija (R. Pajović, Đ. Vujović) nije propustila da istakne da je, u zoni vojne odgovornosti generala Popovića, prema pripadnicima partizanskog pokreta, njihovim simpatizerima i porodicama, postupano sa više obzira.

U sadjejtstvu sa Italijanima, dva kolaboracionistička pokreta, četnici i sljedbenici Popovića, uspjeli su da do ljeta 1942. potisnu glavninu partizan-

⁵ V. Sjekloća, *Krsto Popović u istorijskoj građi i literaturi*, Podgorica 1998, 165.

⁶ R. Pajović, *Kontrarevolucija u Crnoj Gori*, 126-127.

⁷ Đ. Vujović, *O lijevim greškama KPJ u Crnoj Gori u prvoj godini narodnooslobodilačkog rata*, Titograd 1967, 29-45.

⁸ Z. Lakić, R. Pajović, G. Vukmanović, *Narodnooslobodilačka borba u Crnoj Gori 1941-1945. Hronologija događaja*, Titograd 1963, 274.

⁹ R. Pajović, *Kontrarevolucija u Crnoj Gori*, 246-248.

skih snaga iz Crne Gore, ali ne i da uspostave odnos međusobnog povjerenja. Četnici se nijesu odricali ambicije da se nakon obračuna sa komunistima, koristeći svoju brojčanu nadmoć, obračunaju i sa „separatistima“, kako su kvalifikovali pripadnike i pristalice crnogorske federalističke stranke. Italijanima, koji su obeshrabrivali ovakvu namjeru, u više navrata su denuncirali pojedine Popovićeve sljedbenike, a i pokret u cjelini kao prikrivene partizane i komuniste. Krajem 1942. ili početkom 1943. godine, Blažo Đukanović podnosi o ovome iscrpan elaborat generalu Pirciju Biroliju u kom posebno optužuje Krsta Popovića i Dušana Vukovića. Birolji je već ranije, u novembru 1942. godine, protestovao kod Novice Radovića zbog zelenaško-partizanskih veza.¹⁰ U zaplijenjenoj četničkoj arhivi, koja se čuva u Vojnoistorijskom institutu u Beogradu, o tome postoji više dokumenata čiji se prepiri nalaze i u Državnom arhivu Crne Gore.

Jedno od ozbiljnijih iskušenja u odnosima Popovićevih zelenaša sa njihovim saveznicima Italijanima i četnicima desilo se u februaru 1943. godine, uoči četničkog pohoda u Bosnu u vrijeme Bitke na Neretvi. Popović je kategorički odbio da učestvuje u pohodu, tretirajući ga kao bratoubilački. Radi homogenizovanja svojih redova, zelenaši su organizovali nekoliko skupova na kojima se pjevalo: „Ovo kolo što se kreće u Bosnu ga ići neće“. U jednom zelenaškom letku izdatom tim povodom, oštro se osuđuje vođstvo crnogorskih četnika i pokolji koje su četnici izvršili nad Muslimanima u Sandžaku. Na pomenutim zborovima izbjegavane su osude partizanskog pokreta. Pokrajinski komitet KPJ nastojao je da iskoristi i produbi četničko-zelenaški sukob, nagovještavajući mogućnost oružane pomoći zelenašima u slučaju njihovog sukoba sa četnicima. Pokušaj četnika Jakova Jovovića da sredinom februara 1942. preko Zagarča prodru na Čevo i tamo izvrše mobilizaciju, zaustavljen je kod Bešina Ubla gdje je zamalo došlo do oružanog sukoba između saveznika.¹¹ U pismu Baji Stanišiću od 28. februara 1943. Blažo Đukanović ukazuje na probleme sa „zelenbaćima“ i žali što ih prije pohoda nijesu oružano uništili.¹² Sredinom proljeća 1942, u redovima Popovićeve vojne formacije nalazi se više stotina boraca iz Podgorice, Zete, Zagarača, Komana, Lješanske nahije, Bjelopavlića. Prema ocjeni Đ. Vujovića, dio njih bili su saradnici i simpatizeri NOP-a, a dio ljudi koji su željeli da ostanu

¹⁰ Đ. Vujović, *Lovčenski NOP odred i njegovo područje u narodnooslobodilačkoj borbi 1941-1945*, Cetinje 1976, 430-433.

¹¹ R. Pajović, *Političke prilike u Crnoj Gori uoči i za vrijeme Bitke na Neretvi*, in: *Neretva - Sutjeska 1943*, Beograd 1969, 458-460.

¹² Đukanović piše Stanišiću: „Teškoća kao što znaš ima, najviše od ovih zelembaća. Ali se i to pitanje mora raščistiti po svaku cijenu. Pogriješili smo što prilikom polaska u Bosnu nijesmo postavili i taj uslov i uklonili ih silom oružja, pa onda poslali za Bosnu, ali što nije tada učinjeno učinjeće se sada, drugog izlaza nema“. Đ. Vujović, *Lovčenski NOP odred i njegovo područje u narodnooslobodilačkoj borbi 1941-1945*, Cetinje 1976, 437.

po strani od glavnih događaja. U tom smislu ilustrativan je slučaj formiranja bataljona „zelenaša“ u Kosovom lugu u kom zelenaša ranije nije bilo. Vujić ovu pojavu pripisuje aktivnosti lokalnih komunista koji su preko ove formacije sačuvali dio svojih simpatizera i pomagača i uspjeli da iz lokalnih zatvora oslobode i u bataljon uključe i pohapšene partizane. Nakon povratka četničkih snaga iz Bosne pripadnici ove formacije su se sklonili u Katunsku nahiju.¹³

Pomenuti pohod završio se teškim porazom četnika od kog se nikada nijesu oporavili. Jedinice Krsta Popovića držale su položaje uz bok četničkih snaga prema partizanima, ne upuštajući se u ozbiljnije sukobe, dozvoljavajući u nekim slučajevima partizanskim ranjenicima i nenaoružanim borcima da se sklanjaju na njihovoj teritoriji.

Četničke denuncijacije na račun zelenaša nastavile su se i nakon uspostavljanja njemačke okupacione vlasti u Crnoj Gori septembra-oktobra 1943. Protiv zelenaša četnici vode neobjavljeni rat. Njihove „crne trojke“ u gradovima likvidiraju ne samo pristalice NOP-a već i istaknute federaliste – zelenaše. Kako je *Lovćenska brigada* rasformirana u novembru, Krsto Popović i njegovi bliski saradnici Novica Radović, Petar Plamenac, sa Cetinja se sklanjaju u Katunsku nahiju. Blažo Krivokapić, četnički funkcioner, postavljen za šefa cetinjske policije, traži podršku od njemačkog zapovjednika Kajpera da obnovi *Lovćensku brigadu* odnosno njen dio pod komandom mlađih pročetničkih oficira.¹⁴ Feldkomandantu Vilhelmu Kajperu se obraća i Jakov Jovović. Piše mu 8. septembra 1944. da su „cetinjski zelenaši obični komunistički agenti prefarbani u zeleno da bi se kod Vas mogli skloniti“.

Slične sadržine je i jedan nedatirani i nepotpisani četnički izvještaj nastao krajem 1943. ili početkom 1944. godine, u kom se ističe da su djeca i bliski rođaci zelenaških vođa Krsta Popovića, Sava Čelebića, Novice Radovića, istaknuti komunistički rukovodioci: Nikola i Radovan Popović, Milovan Čelebić, Petar Radović. Za Petra Plamenca se navodi da na sličan način ima veze sa Britancima. Aludira se na njegovog sina Džona Plamenca, koji boravi u Londonu.

Tvrdi se da je likvidacija četničkih vođa Baja Stanišića i Blaža Đukanovića i njihovih saradnika u Ostrogu oktobra 1943. godine bila djelo Krsta i Nikole Popovića. Oni su navodno (krajem septembra ili početkom oktobra) imali sastanak u Cucama na kom je isplanirana ova akcija, a zatim je Nikola osam dana kasnije, kao komunistički rukovodilac, nametnuo partizanskom štabu.¹⁵

¹³ Đ. Vujić, *Lovćenski NOP odred i njegovo područje u narodnooslobodilačkoj borbi 1941-1945*, Cetinje 1976, 437-438.

¹⁴ *Isto*, 498-499.

¹⁵ R. Pajović, Likvidacija crnogorskog četničkog vodstva u Ostrogu oktobra 1943. godine

Autor ovih tvrdnji nije želio da uvidi da pojava „zelenih partizana“ nije bila rezultat nikakve zavjere, već očekivano prilaženje pobjedniku, koji je još u toku rata, odlukama ZAVNO-a, AVNOJ-a i CASNO-a, proklamovao i gradio novu Jugoslaviju kao federaciju ravnopravnih republika i ravnopravnih naroda, ostvarujući najvažnije programske ciljeve crnogorskih federalista. To su svojevremeno prepoznali i komunisti, pozivajući „poštene federaliste“ da se nađu u prvim redovima oslobodilačke borbe, jer je ona „pravi nastavak njihove borbe”.¹⁶

Prilog¹⁷

Od jednog italijanskog obaveštajnog oficira dobiven je sledeći izvještaj:

„Politička situacija u odnosu na „zelene nacionaliste u C.Gori“.

„Zeleni nacionalisti“ igrali su uvek duplu ulogu. Od vremena bivše Jugoslavije oni su potpuno saradivali sa komunističkom partijom u Jugoslaviji sa ciljem da miniraju jugoslovensku državu.

13. VIII. 1941 godine 90% partizana bilo je sastavljeno od zelenaške partije i isti su uzeli vidnog učesća za sve vreme partizanske revolucije.¹⁸

Šefovi i intelektualci koji su u većini bili stariji ljudi, ostali su za svaku eventualnost u varošima, da još i dalje održavaju vezu sa italijanskim vlastima.

Pretežni dio onih glavara, koji su ostali po varošima uvek su održavali vezu sa komunistima. /Krstó Popović, Novica Radović, Savo Vuletić, Savo Čelebić/ dok je jedan mali dio zelenaških glavara bio zaista protiv komunisti ali ne iz političkih, i kulturnih razloga, već iz prosto ličnih i religioznih /Jovan Vujović, Dušan Vuković, Petar Plamenac i pop Dubak/.

Masa zelenaša, kako ranije tako i poslednje vreme bili su komunisti, koji su se bili uvukli u njihove redove.

U julu i avgustu 1943. godine „zeleni partizani“ imali su parolu „živio Krsto i Nikola“.

s osvrtnom na stanje u četničkom pokretu u Crnoj Gori poslije Bitke na Neretvi, *Istorijski zapisi* 2 (1965), 294-302.

¹⁶ Burzanović S., Zeleni partizani u NOB-u, Kako su komunisti zvali „poštene federaliste“ da im se pridruže, *Pobjeda*, 18 VII 2021.

¹⁷ Prepis dokumenta iz Vojno-istorijskog instituta u Beogradu koji se čuva u Državnom arhivu Crne Gore, CG DA 1 POD – AO za istoriju radničkog pokreta Podgorica, Dokumenta četnika i separatista Crne Gore 1941-1945. X1b-161 (49), broj 11754.

¹⁸ Vjerovatno se misli na 13. jul u prenesenom smislu, na dane ustanka.

Krsto Popović takozvani đeneral „zelenih“ održavao je vezu sa italijanskim vlastima na Cetinju dok je njegov sin Nikola od 23 godine, biv. student tehnike u Beogradu bio politički komesar komunističke vojske u zoni: lovcenska-katunska nahija. Dok Krsto živi na Cetinju, njegov sin živi sa majkom u njihovoj kući u selu Cuce.

Za vreme italijanske kapitulacije 1943. godine 95% prešli su Nikoli t.j. komunistima. Vidjevši da se Englezi ne iskrcavaju kao što su mislili, već na protiv da su došli Nemci, Krsto je pošao sa ostalim zelenašima u Podgoricu da razgovara sa nemačkim generalom, dok njegov sin i dalje komandovaše sa komunistima i zelenim koji bijahu prišli njemu, kao i sa dijelom Italijana koji su bili uzeli učešća protivu Nemaca iznad Boke Kotorske.

Sada Krsto pokušava, da prestavlja „Zelene nacionaliste“ i da prevari Njemce, dok u međuvremenu njegov sin komanduje u Katunskoj Nahiji i u ostalim krajevima gdje su komunističke pozicije.

Ako bi njemačke vlasti dale oružje zelenašima, to bi oružje prešlo verovatno od Krsta Nikoli.

Ista stvar se događa i sa ostalim glavarima, koje smo zajedno imenovali sa Krstom, pošto i Novica Radović drugi šef zelenaša, ima jednog svog nećaka Petra Radovića /studenta/ koji se nalazi sada u funkciji pol. komesara I proleterske brigade u Istočnoj Bosni. Takođe i sin četvrtog zelenog šefa bivšeg majora Sava Čelebića, koji se zove Milovan bio je pol. komesar II proleterske brigade, koji uživa pune simpatije famoznog Tita.

Zeleni su na taj način očevidno igrali triplu političku igru pošto jedan od njihovih šefova biv. crnogorski minister Plamenac, sa svoje strane ima izvesne ima izvesne veze sa Engleskom posrestvom jednog svog rodjaka /za koga ne znam dali je sin nećak ili drugo/, ali koji nosi njegovo prezime Plamenac, a koji je sekretar kod jugoslovenskog poslanstva u Londonu.

OSTROG. -Krsto Popović bez sumnje imao je jedan sastanak sa svojim sinom Nikolom u selu Cuce. Izmedju oca i sina bio je jedan dug razgovor. Prirodno ne može niko precizirati o čemu su razgovarali.

Ali zato možda interesantno to što se možda baca svetlo mnogo stvari i shvati kako su se razvijale u Ostrogu.

8 dana posle ovog sastanka izmedju oca i sina Nikola Popović u svojstvu političkog komesara nalazi se u Ostrogu i sa svojim uticajem ubjeđuje partizanske snage o potrebi hvatanja đenerala Đukanovića zajedno sa Bajom Stanišićem, naredjujući da budu pobijeni.

Važno je da se napomene da je Krsto Popović imao staru i veliku mržnju prema djeneralu Đukanoviću i Baju Stanišiću.

Mnogo osoba čvrsto veruju, da što se tiče onoga što se je u Ostrogu dogodilo u mnogome je odgovoran Krsto Popović, zajedno sa sinom i da su ova dvojica zajedno pripremili smrt dvojice imenovanih.

Slavko BURZANOVIĆ

THE GREEN PARTISANS

Summary

The collaboration with the Italian and German occupation forces in 1942-1944, as well as the anti-partisan stance of the Chetniks in Montenegro, and of 'the Greens', members of the Lovćen Brigade, a military formation commanded by Brigadier Krsto Popović, were not enough to erase the opposition stemmed from their different views on the national and state issue of Montenegro.

The Chetnik leadership considered the alliance with Popović's followers temporary, and a confrontation between them inevitable. For that reason, 'the Greens' were accused by the Chetniks of having secret connections with the partisan movement, calling them 'The Green Partisans' in front of Italian and German occupation authorities. The main proof of that was supposed to be the mass transfer of Popović's followers to the partisan ranks, beginning in the autumn of 1943.

Arhivski izvori i bibliografija

Arhivski izvori

Državni arhiv Crne Gore, CG DA 1 POD – AO za istoriju radničkog pokreta Podgorica, Dokumenta četnika i separatista Crne Gore 1941–1945.

Bibliografija

Burzanović S., Zeleni partizani u NOB-u, Kako su komunisti zvali „poštene federaliste“ da im se pridruže, *Pobjeda*, 18. 7. 2021.

Lakić Z., Pajović R., Vukmanović G., *Narodnooslobodilačka borba u Crnoj Gori 1941–1945. Hronologija događaja*, Titograd 1963.

Pajović R., *Političke prilike u Crnoj Gori uoči i za vrijeme Bitke na Neretvi*, in: *Neretva - Sutjeska 1943*, Beograd 1969, 454-462.

Pajović R., *Kontrarevolucija u Crnoj Gori, četnički i federalistički pokret 1941–1945*, Cetinje 1977.

Pajović R., Likvidacija crnogorskog četničkog vođstva u Ostrogu oktobra 1943. godine s osvrtom na stanje u četničkom pokretu u Crnoj Gori poslije Bitke na Neretvi, *Istorijski zapisi* 2 (1965), 277–303.

Sjekloća V., *Krsto Popović u istorijskoj građi i literaturi*, Podgorica 1998.

Stanišić M., Borba KPJ za vođstvo u crnogorskom nacionalnom pokretu, *Istorijski zapisi* 1 (1987), 143–163.

Vujović, D., Politički život u Cetinju i njegovoj okolini 1918–1941, in: *Cetinje 1492-1982*, eds. Đ. Pejović, D. Vujović, Cetinje 1994, 161–188.

Vujović Đ., *O lijevim greškama KPJ u Crnoj Gori u prvoj godini narodnooslobodilačkog rata*, Titograd 1967, 1-67.

Vujović Đ., *Lovčenski NOP odred i njegovo područje u narodnooslobodilačkoj borbi 1941–1945*, Cetinje 1976.